KALKINMADA STRATEJİK SEKTÖR İNŞAAT

HEM YURT İÇİ HEM DE YURT DIŞI FAALİYETLERİYLE İNŞAAT SEKTÖRÜ TÜRKİYE'NİN KALKINMASINDA ÖNEMLİ BİR YER TUTUYOR. **TÜRK MÜTEAHHİTLERİ ULUSLARARASI PAZARLARDA ÜSTLENDİKLERİ İŞLERLE YÜKSELEN BİR GRAFİK ÇİZİYOR.** TÜRK İNŞAAT SEKTÖRÜNÜN DÜNYADAKİ YERİNİ SAĞLAMLAŞTIRMAK TÜRK EKONOMİSİ İÇİN DE BÜYÜK ÖNEM TAŞIYOR VE YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ SÜRDÜRÜLEBİLİR REKABET GÜCÜNE KATKIDA BULUNUYOR.

Gülder DEMİR | *Editör*
gulder.demir@dunya.com

İnşaat sektörü, kendisine bağlı 200'den fazla alt sektörde yapılan üretimle, sağladığı istihdamla tüm dünyada ekonominin lokomotif sektörü olarak gösteriliyor. Gerek istihdam olanakları gerekse yüksek bütçeli inşaat projeleri, inşaat sektörünün dünya ekonomisi ve kalkınma açısından önemini artırıyor. Barajlar, enerji üretim tesisleri, yollar, fabrikalar, havaalanları, kentsel mekânlar, hastaneler ve diğer tüm yaşamsal mekânları yaşanır kılacak tüm altyapının ilk adımı inşaat sektörüyle atılıyor.

İngiltere'de yapılan bir araştırma, ortalama yeni bir evde 150 farklı meslek kolunu ilgilendiren 23 bin parça bulunduğunu gösteriyor. Hiçbir ekonomik faaliyetin bu kadar çok doğrudan ya da dolaylı etkisi olmadığı dikkate alındığında sektörün lokomotif gücünün, gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilmez olduğu daha açık ortaya çıkıyor.

İnşaat sektörünün gelişmesinde hükümet politikaları, uluslararası kredi kuruluşlarının para politikaları ve ekonomiyi etkileyen kararları etkin oluyor. Dolayısıyla inşaat sektörünü etkileyen birçok faktör dünya ekonomisini de doğrudan etkiliyor.

2014 YILINDA İNŞAAT SEKTÖRÜ VERİLERİ

Ulaştırmadan enerjiye, altyapıdan kentsel dönüşüme, devam eden kamu ve özel sektör projeleri ve yurt dışında Türk müteahhitlerinin gerçekleştirdiği projeler Türkiye'de inşaat sektörünün hızla büyümesini sağladı. 2012 yılındaki durgunluğun ardından inşaat sektörü 2013 yılının başından itibaren hızla toparlanarak %7 gibi yüksek bir büyümeyi yakaladı.

Realty Plus'un (IRP) Türkiye verilerine göre 2013 yılında Türkiye'de 1 milyon 363 bin 124 emlak satışı gerçekleşti ve sektördeki iş hacminin de 35 milyar dolar olduğu görülüyor.

İnşaat ve gayrimenkul sektörü, bugün Türkiye için büyümenin ve ekonomik canlılığın en büyük itici gücü durumunda. Ancak bu itici güçte 2014 yılında bir yavaşlama sürecine girmiş bulunuyor. Dünya ekonomisinde süregelen küresel ekonomik krizin çalkantılarının Türkiye ekonomisi üzerinde oluşturduğu baskı ve özellikle yılın ikinci yarısında yükselişe geçen döviz kurlarının yarattığı tedirginlik inşaat sektörüne de olumsuz yansıdığı gözlemleniyor. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2014 yılının ilk ayında inşaat maliyetlerinde %5,8'lik bir artış yaşandı.

2014 yılının ikinci yarısında özel inşa-

atlar %3,8 oranında artmasına rağmen, sektör performansında çok yüksek paya sahip olan kamu inşaatlarının %2'ye varan oranda azalması sektörün hız kesmesine neden oldu. Dolayısıyla ilk çeyrekte gerçekleşen %5,2 gibi yüksek büyüme oranının ardından daralma başladı. İkinci çeyrekte %2,7'ye gerileyen büyüme oranı, üçüncü çeyrekte %1'e düştü. Sektör 2014 yılını %2,2 büyüme oranıyla kapattı.

2014 yılı aynı zamanda inşaat maliyetlerinde dikkat çeken artışların yaşandığı bir yıl oldu. TÜİK verilerine göre 2014 yılı için açıklanan toplam inşaat maliyet artışı %10,7 oranında. Bu artışın arkasında %9,8 oranında işçilik, %10,9 oranında malzeme artışı olduğu görülüyor.

2013 yılında enflasyon %7,40 iken, inşaat maliyetleri artışı %5,1 olmuştu. 2014 yılında enflasyon %8,17 iken inşaat maliyetlerinin %10,7'ye yükselmesi yani inşaat maliyetlerinin ve konut satış fiyatlarının enflasyonun önüne geçmesi, konuta talebin arttığının göstergesi oluyor. Bu da Türkiye'de tasarruf sahiplerinin konutu bir yatırım aracı olarak değerlendirmelerinden kaynaklanıyor.

İnşaat Sektörü Gelişme Hızı (%)

	GSYİH Gelişme Hızı	İnşaat Sektörü Gelişme Hızı
2004	9.4	14.1
2005	8.4	9.3
2006	6.9	18.5
2007	4.7	5.7
2008	0.7	-8.1
2009	-4.8	-16.1
2010	9.2	18.3
2011	8.5	11.2
2012	2.2	0.6
2013	4.1	7.4
2014	2.9	2.2

Kaynak: *TÜİK Verileri*

TOBB BAŞKANI HİSARCIKLIOĞLU: "SEKTÖR DURMADAN YOLUNA DEVAM EDİYOR"

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, 2014 yılında inşaat sektörüne yönelik yaptığı değerlendirmede, sektörün durmadan yoluna devam ettiğini ancak konut satışı açısından 2014 yılının beklendiği gibi geçmediğini vurguladı.

TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, "Konut satışları 2014 yılında 2013'e göre sadece binde 7 arttı. Bu azalma ipotekli konut satışlarının azalmasından kaynaklandı. İpotek dışı konut satışları ise %11 arttı" değerlendirmesinde bulundu.

İnşaat sektörünün başarısının sadece Türkiye ile sınırlı kalmadığına dikkat çeken Hisarcıklıoğlu, "Türk müteahhitleri yurt dışında yer aldıkları projelerle diğer ülkelere fark attılar. İnşaat

denilince, akla Türkiye'nin gelmesini sağlayacak kalitede işlere imza attılar. 2001 yılında dünya genelinde Türk müteahhitlerinin elindeki toplam proje bedeli 3 milyar dolar iken, 2014'de 23 milyar dolara ulaştı. Üstelikte bunları, çevre coğrafyalarda yaşanan siyasi istikrarsızlıklara rağmen başarıldı. Dünya ölçeğinde ilk 250'de yer alan Türk şirketlerin sayısı 42'ye ulaştı. Şirket sayı bakımından Çin'den sonra dünyada ikinci sıradayız. Türk müteahhitleri artık fasoncu değil, katma değeri yüksek projeler üstelene, proje hazırlayan, tasarım yapan bir konuma gelmiştir. İnşaat, sadece ekonomik büyüme ve istihdama katkı sağlamakla kalmıyor, dış ticaret açığını finanse eden sektörlerin başında geliyor" dedi.

SEKTÖRÜN YURT DIŞINDAKİ DURUMU

Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası'nın (İNTES) İnşaat Sektörü 2015 raporunda, yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinde Türk müteahhitlik sektörünün son 30 yılda, dünyada da önemli bir yer edindiği görülüyor. Raporda, Türk müteahhitleri, sektördeki yetişmiş insan gücünü ve teknik birikimi kullanarak, girişimci yapıları ve risk alabilme kabiliyetleriyle dünyanın en büyük müteahhitlik firmaları arasında önemli bir konum elde ettiği belirtiliyor.

Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri

Yıllar	Proje Sayısı	Ülke Sayısı	Toplam Proje Bedeli ($)	Ortalama Proje Bedeli ($)
2000 ve öncesi	1,897		40,858,616,053	21,538,543
2002	132	32	2,571,419,045	19,480,447
2003	270	37	4,490,224,866	16,630,462
2004	429	39	11,366,513,810	26,495,370
2005	408	34	12,375,287,980	30,331,588
2006	518	36	24,256,358,579	46,826,947
2007	570	44	25,260,215,400	44,316,167
2008	620	40	24,827,903,534	40,045,006
2009	474	45	21,667,584,518	45,712,204
2010	583	50	23,066,779,890	39,565,660
2011	505	47	20,488,720,029	40,571,723
2012	485	44	29,434,078,928	60,277,136
2013	374	45	32,519,978,500	80,098,469
2014	255		22,548,951,258	88,427,260

Kaynak: *Ekonomi Bakanlığı*

Türk müteahhitlik sektörü hizmetleri 1972 yılında Libya'da başlamıştır. Libya'da üstlenilen ilk iş 1972 yılında 109 milyon dolar değerindeki Tripoli Limanı İnşaatı Aşama 1B işi olmuştur. 1972'den 2002 yılına kadar geçen 30 yılda yurt dışında toplam 44 milyar dolarlık taahhüt gerçekleştirilmiştir. 1972'den 2014 yılı sonuna kadar, Türk müteahhit firmaları 104 ülkede 300,3 milyar dolar değerinde 7 bin 684 proje üstlenmiştir. 2004 yılında üstlenilen proje bedelinde ilk defa 10 milyar dolar sınırını aşan Türk müteahhitlik sektörü, dünyada yaşanan siyasi ve ekonomik dalgalanmalara rağmen 2006 yılından beri ortalama proje bedeli 40

BAŞBAKAN DAVUTOĞLU: "İMAR MEVZUATI YENİ BAŞTAN ELE ALINMALIDIR"

Kamu-özel sektör işbirliği modellerinin geliştirilmesinin önemine değinen Başbakan Ahmet Davutoğlu, şehir hastaneleri, havaalanları gibi dev projelerde, kamunun büyük yatırım projelerinde inşaat özel sektörünün en etkin şekilde yer almasını istediklerini belirtti. Kentsel dönüşüm konusunda "İnsanın estetiği ahlaktır, mekanın estetiği ise mimaridir" diyen Başbakan Davutoğlu, İmar Mevzuatı'nın yeni baştan ele alınmasının önemini vurgulayarak, dikey yapılaşma tercihlerini ele alacaklarını, tarihi ve çevresel dokunun korunacağını vurguladı.

Başbakan Davutoğlu, konut kredileriyle ilgili yeni teşvik kararı aldıklarını vurgulayarak, şunları söyledi:

"Bildiğiniz üzere, ev sahibi olmak isteyen tüketiciler satın alacakları evin değerinin azami %75'ine kadar kredi kullanabiliyorlar. Dolayısıyla bireyler tarafından asgari %25 oranındaki peşinatın daha rahat ödenebilmesi açısından %15 oranında devlet desteğinin önemli katkı sağlayacağını düşünüyoruz. %15 oranındaki devlet desteğiyle artan konut satışlarının inşaat sektörüyle bağlantılı sektörün gelişimine de olumlu etkisi olacak."

milyon doların üzerinde bir performans sergiliyor. 2012 yılında 60 milyon dolar, 2013 yılında ise başta Türkmenistan olmak üzere, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Rusya'nın yer aldığı Bağımsız Devletler Topluluğu gibi ülkelerde üstlenilen büyük ölçekli projelerle ortalama proje bedeli 83,8 milyon dolar seviyesine ulaşıyor. Bu rakam 2014 mart ayı itibarıyla 94 milyon dolara yükseliyor. Güney Sudan ve Senegal, 2013 yılında Türk müteahhitlerince proje üstlenilen ülkeler arasında yer alıyor.

Görüldüğü gibi artık Türk inşaat sektörü temsilcileri, uluslararası arenada aranan bir marka haline gelmiş bulunuyor.

İNŞAAT PROJELERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI:

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, 2014 yılında en çok proje üstlenilen sektörlerin dağılımında, %26,4'lük pay ile kara yolu, tünel, köprü işleri birinci olarak yer alıyor. Dağılımda %12,7'lük pay ile demir yolu projeleri ikinci sırada, %12,3 ticaret merkezleri, %9,8 konut, %5,9 enerji santrali projeleri yer alıyor.

Bölgelere göre Türk müteahhitlerinin iş üstlendiği ülkelerin dağılımında Bağımsız Devletler Topluluğu, Orta Doğu ve Afrika Türk müteahhitlerinin en önemli pazarı konumunda olduğu görülüyor. Bu ülkelerde Türk müteahhitliğini marka olmaya taşıyan büyük projelere imza atıldığı belirtilen İNTES Raporu'nda, bugüne kadar üstlenilen projelerin 2014 yılı sonu itibarıyla bölgesel dağılımı şu şekilde gerçekleştiği görülüyor:

BDT %47,3 (142 milyar dolar), Orta Doğu %25,8 (77,4 milyar dolar), Afrika %17,9 (53,7 milyar dolar/Sahra Altı Afrika %2,9, Kuzey Afrika %15), Avrupa ve ABD %6,3 (18,6 milyar dolar), Asya Pasifik Bölgesi %2,8 (8,5 milyar dolar).

2014 yılında Türk müteahhitlik firmalarınca yurt dışında üstlenilen projelerin ülkelere göre dağılımında, Türkmenistan %20,7'lik oranı ile birinci sırada, Rusya Federasyonu (%14,8) ikinci, Cezayir (%14,2) üçüncü, Katar (%12,1) ise dördüncü sırada yer alıyor.

İnşaat Sektöründe 2014 Yılı İtibarıyla En Çok İş Üstlenilen Ülke Sıralaması

Ülkeler	Toplam Proje Bedeli ($)	Pay (%)
Rusya Federasyonu	55,703,479,576	18.6
Türkmenistan	44,739,989,456	14.9
Libya	28,819,029,791	9.6
Irak	21,670,650,115	7.2
Kazakistan	19,330,203,971	6.4
Katar	15,085,321,033	5
Suudi Arabistan	14,362,762,427	4.8
Cezayir	11,007,658,315	3.7
Azerbaycan	9,810,625,244	3.3
Birleşik Arap Emirlikleri	9,233,334,471	3.3
Diğer Ülkeler	70,509,265,804	3.1
TOPLAM	**300,272,320,202**	**23.5**

Kaynak: *Ekonomi Bakanlığı*

KALKINMA BAKANI YILMAZ: "İNŞAAT SEKTÖRÜ, TÜRKİYE'NİN GELİŞMESİNDE ÖNEMLİ PAYA SAHİP"

Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, inşaat sektörünün yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirmiş olduğu büyük ölçekli projeler ile Türkiye'nin gelişmesinde önemli paya sahip olduğunu ve dünyada da kendisini ispatlamış bir sektör olduğunu söyledi.

Türkiye'de konut finansman sisteminin geliştirilmesi ve dar gelirlilere yönelik barınma sorunlarının çözülmesini hükümet olarak önemsediklerini vurgulayan Bakan Yılmaz, 9'uncu Kalkınma Planı döneminde genel konut üretiminin konut ihtiyacını karşılama oranının artarak %91'e ulaştığına dikkat çekti.

Bakan Yılmaz, 10'uncu Kalkınma Planı döneminde, şehirleşme, nüfus artışı, yenileme ve afetten kaynaklanan konut ihtiyacının toplam 4,1 milyon olacağını tahmin ettiklerini belirterek, "Konut piyasasında arz-talep dengesinin kurulması, konut finansman, yapım ve örgütlenme yöntemleri ile altyapılı arsa arzının geliştirilmesi; konut üretiminin gelir gruplarının ihtiyaçlarına, yerleşmelerin gelişme eğilimlerine ve özelliklerine göre yönlendirilmesi; yaşlı, çocuk ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun konut ve çevrelerinin tasarlanması ve yapımına, objektif ölçütlere dayalı bir gayrimenkul değerleme sisteminin geliştirilmesine olan ihtiyaç dikkate alınarak politika ve hedeflerimiz belirlenmiştir" dedi.

Bakan Yılmaz, bu dönemde konut ihtiyacının tamamının karşılanmasını beklediklerini ifade ederek, şu açıklamayı yaptı:

"Özellikle dar gelirlilerin mülk konut edinmedeki darboğazları dikkate alınarak barınma sorununun çözülmesinde kiralık konut uygulamalarının yanı sıra mülk konut edinmeyi kolaylaştırıcı finans ve yapım çözümlerinin geliştirilmesi önemli görülmektedir. 27 Ocak 2015 tarihinde Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından açıklanan ve konut almak isteyenlerin satış esnasında ödeyecekleri peşinatın %15'inin devlet tarafından karşılanmasını kapsayan desteğin tasarrufları artırıcı bir etkisi olacaktır. Ülkemizde mevcut konut stokunun niteliği, konut sahipliği oranları ve bunlara karşın alım gücünü etkileyen reel parametrelerde son yıllarda yaşanan gelişmeler düşünüldüğünde söz konusu destek, konut talebi kanalından tasarrufları artırıcı etki yaratacaktır. Kamunun bu katkısının konut fiyatlarını artırıcı etkisini de göz önünde bulundurarak, uygulamanın konut piyasasındaki fiyat istikrarını bozmayacak şekilde hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu sürecin dikkatle izlenmesi gerekmekte olup, ekonominin genelinde ve konut piyasasındaki istikrar, alım gücünün artması, ipotekli konut finansman sistemlerinin iyileştirilerek yaygınlaştırılması gibi unsur uygulamayı olumlu yönde etkileyecektir."

Orta Doğu'da yer alan çatışmalar, Libya'daki gerginlik ve Rusya'nın ekonomik sıkıntıya düşmesi Türkiye'nin yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinde de etkisini gösteriyor. Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, 2014'ün 11 aylık döneminde Türk müteahhitleri, yurt dışında 20.4 milyar dolar tutarında 209 proje üstlendiği görülüyor. 2013 yılında bu rakam 31.7 milyar dolara ulaşırken, 2015'e yönelik beklentiler ise pek parlak değil. Sektörde daha çok endişe gözlemlenirken, endişenin birinci kaynağı hızla düşen petrol fiyatları ikinci kaynağı ise kurdaki oynaklık olarak belirtiliyor. Dolayısıyla petrol gelirine bağımlı ekonomilere sahip olan ve başta Irak olmak üzere Türk müteahhitlerinin yoğun iş yaptığı Orta Doğu pazarı, Libya ve Rusya gibi ülkelerde devam eden projelerde yaşanması muhtemel gecikmeler sektörü endişelendiriyor.

2015 PERFORMANSINI KAMU YATIRIMLARI BELİRLEYECEK

İnşaat sektörünün 2015 yılında nasıl bir performans göstereceğine yönelik beklentiler pek belirgin değil. Özellikle 2014'ün ikinci yarısında başlayan küçülmenin sektörü oldukça tedirgin ettiği görülüyor. Beklentiler genellikle hükümetin izleyeceği politikalara endekslenmiş durumda.

Kalkınma Bakanlığı 2015 Yılı Programı'nda belirtilen verilere göre kamu yatırımlarına 2015 yılı cari fiyatlarıyla 53,5 milyar lira tahsis edildiği biliniyor. 2015 yılı için hükümetin cari açık, işsizlik, düşük tasarruf oranları gibi ekonominin temel sorunlarıyla müdahalede yapısal reformlar üzerinde devamlılık sağlaması önem kazıyor.

Türkiye konut pazarını mercek altına alan araştırmalar ve uzmanların görüşleri özel sektörün kentsel dönüşüme daha fazla destek olması gerektiğini ortaya koyuyor. Hatta dünyanın önde gelen gayrimenkul danışmanlık şirketlerinden Cushman& Wakefield, gündemi bir süredir meşgul eden Türkiye konut pazarında fiyat balonu iddialarına, hazırladığı araştırmada şöyle yanıt veriyor:

"Türkiye konut sektörü: Fiyat Balonu araştırmasına göre; fiyat/kira ve fiyat/gelir oranlarına bakıldığında Türkiye'de balon göstergesi olabilecek keskin bir değişim yok diyor. Ayrıca Kentsel Dönüşüm Yasası'yla artan taleplerin de piyasaya yansıdığını belirtmek isterim..."

Şurası bir gerçek ki inşaat ve gayrimenkul sektörü için 2015 yılı hayli zor geçecek. Kurlardaki oynaklık, yükselen maliyetler,

MALİYE BAKANI ŞİMŞEK: "İNŞAAT SEKTÖRÜ HER ZAMAN DİNAMİK TUTMAYA ÇALIŞTIĞIMIZ VE ÖNEM VERDİĞİMİZ BİR SEKTÖRDÜR"

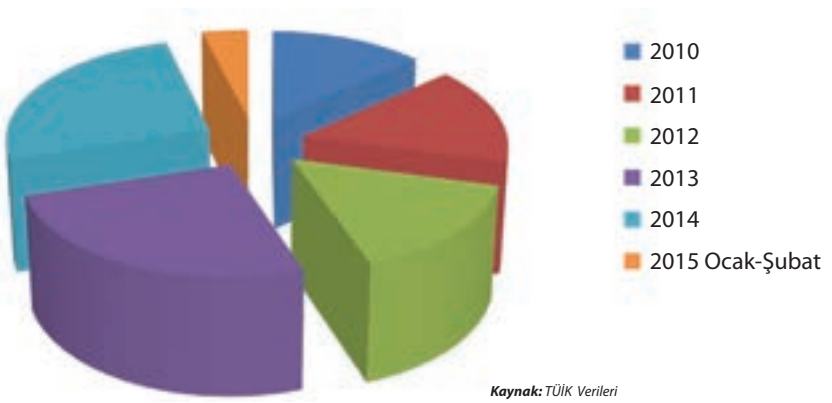

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, konut alımında uygulanmak üzere bir dizi teşvik planladıklarını dile getirerek, "Bu kapsamda sağlayacağımız teşvikle; konut almak için açılan hesaplarda para beş yıl tutulursa devlet %15 katkı verecek. Daha az sürelerde tutulursa %10-12 gibi kademeli destek verilebilecek. Teşvik konut fiyatının tamamına değil, konut kredilerinde zorunlu olarak yatırılan asgari %25 peşinatı biriktirmek için açılan hesapta biriktirilen meblağa yönelik olacak. Ayrıca kentsel dönüşüm ve yabancıların gayrimenkul edinimininin kolaylaştırılması gibi daha önceki yıllarda attığımız önemli adımlar da bulunmaktadır" dedi.

Bu düzenlemelerin hem inşaat sektörünü hem de alt sektörleri destekleyici nitelikte olduğuna dikkat çeken Bakan Şimşek, şunları söyledi:

"Bu desteklerin yansımaları ise hem istihdam hem de ekonomik büyüme üzerinde oldukça olumlu olacaktır. Ayrıca inşaat sektörünün ekonomide yer alan diğer sektörlerle ilişkisi çok güçlü olduğundan, bu sektördeki olumlu gelişmeler ekonominin diğer sektörlerine de olumlu yansıyacaktır. Bu nedenle inşaat sektörü her zaman dinamik tutmaya çalıştığımız ve önem verdiğimiz bir sektördür."

Konut Satış İstatistikleri

Kaynak: TÜİK Verileri

artan faiz oranları, vergi yükü ve Türkiye'nin seçim dönemine girmiş olması sektörün rahat soluk almasını bir süre daha zorlayacak. Ancak hem yurt dışı hem de yurt içinden gelen taleplerin sürüyor olması sektörün sürekliliğini sağlayacak unsur olarak değerlendiriliyor. Çünkü Türkiye'de her yıl yaklaşık 500-600 bin civarında konut ihtiyacı bulunuyor.

SEKTÖRÜN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ…

Sektör her geçen gün kendini geliştirerek, ülke ekonomisine yön vererek piyasayı yükseltirken, içinde birçok sorun ve sıkıntıyı da taşıyor. Sektör temsilcileri, sektörün güçlü yönlerini şöyle sıralıyor:

- Güçlü, güncel makine ve ekipman parkı,
- Deneyimli ve yetenekli teknik personel,
- Teknolojik imkân ve bilgi birikimi,
- Değişik iş dallarında deneyim ve uzmanlık,
- Yüksek risk alma potansiyeli,
- Büyük sermayelere gereksinim duymadan ve hızlı şekilde hareket edebilme,
- Yeterli yerli makine ve malzeme yan sanayi,
- Uluslararası ihale ve iş deneyimi,
- Merkezi karar alma süreçleri ile maliyet odaklı faaliyet ve esneklik,
- Hızlı iş yapabilme ve mobilizasyon yeteneği,
- Yatırım potansiyeli yüksek ülkelere coğrafi yakınlık ve lojistik üstünlük,
- Maliyetlerin belirli limitlerin içinde tutulabilmesi,
- Lokal ihtiyaçların iyi tanınması ve yerel otoritenin işleyişini ve mekanizmalarının yabancılara göre daha iyi bilinmesi,
- Değişik şartlara hızlı uyum sağlayabilme yeteneği,
- İnisiyatif alabilme yeteneği,
- İş yapma ve aldığı işi bitirme kararlılığı.

Sektörün zayıf yönleri ise şöyle sıralanıyor:

İMSAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI HİNGİNAR:
"SEKTÖRE İLİŞKİN ÖNEMLİ POZİTİF VERİLER VAR"

Türkiye İnşaat Malzemeleri Sanayicileri Derneği (İMSAD) Yönetim Kurulu Başkanı Fethi Hinginar, dünya ve Türkiye ekonomisine ilişkin son göstergelerin 2014 yılında olduğu gibi 2015 yılının da kolay geçmeyeceğini işaret ettiğini söyledi. 2014 yılında Türkiye ekonomisinin %2,9, inşaat sektörünün %2,2, inşaat malzemeleri sanayi iç pazarının da reel olarak %4,8 büyüdüğünü belirten Hinginar, "2015 yılında ise ekonomide 3,5, inşaat sektöründe 4,5 ve inşaat malzemeleri iç pazarında %4,-5 reel büyüme öngörüyoruz" dedi. Ekonomide ve inşaat sektöründe durgunluğun yanı sıra ihracat pazarlarında yaşanan sıkıntıların inşaat malzemesi sanayinde üretimin küçülmesine neden olduğunu, ancak karamsarlığa kapılmaya gerek olmadığını ifade eden Hinginar, bunun nedenlerini şöyle açıkladı: "Haziran ayında yapılacak genel seçimler nedeniyle ekonomide bekle-gör dönemine girildi. Döviz kurlarındaki artıştan kaynaklanan kayıplar ile ekonomi politikalarına yönelik tartışmalar ekonomide güven kaybına neden oldu. Unutmayalım ki, siyaset ve özellikle seçimler ekonomiyi doğrudan etkiliyor. Son iki yılda yaşadığımız seçimlerin öncesinde de ekonomi geçici olarak olumsuz etkilendi. Bu kez bu etkiyi daha fazla görüyoruz. İnşaat mevsiminin bahar aylarında başladığını dikkate aldığımızda, sektörün daralmasında mevsimselliğin de önemli bir etkisi olduğunu belirtmek gerekir."

İnşaat sektörüne ilişkin önemli bazı pozitif verilere dikkati çeken İMSAD Başkanı Hinginar, bu verileri şöyle açıkladı:

"Alınan konut ve konut dışı bina yapı ruhsatları, bir dönem sonraki inşaat harcamaları için önemli bir göstergedir. 2014 yılında alınan toplam yapı ruhsatları %24,3 artmıştır. Bu artış bize yeni inşaatların başlayacağını göstermektedir. Konut satışlarının da geçtiğimiz Şubat ayında %15 oranında arttığını görüyoruz. Mart ayı itibarıyla, konut kredileri hacmindeki yıllık büyüme %15,8 düzeyine ulaştı. Euro Bölgesi'nde geçen yıl durgunluğun yaşandığı inşaat sektörü harcamaların da bu yılın ilk aylarında %3 büyümüştür."

✷Sektöre giriş-çıkışın kolay olması nedeniyle müteahhit sayısının fazlalığı,

✷ Müteahhit sayısının fazlalığının iş hacimlerinin daralmasına neden olması,

✷ Bürokratik engellerin fazla olması,

✷ İşçilik maliyetlerinin yüksek olması,

✷ Sertifikalı işçi sayısının az olması,

✷ Finansman altyapının zayıf olması,

✷ Ar-Ge faaliyetlerinin yetersiz olması,

✷ Sektörün arkasında yer alacak özel ya da devlet kaynaklı finansman ve sigorta imkânlarının kısıtlılığı ve devlet desteği eksikliği,

✷ Sözleşme ve risk yönetimi sorunları

✷ Müşavir firmaların yeterli büyüklüğe ulaşmamış olması,

✷ Özellikle yurt dışı işlerde teminat mektubu temininde güçlükler ile karşılaşılması,

✷ Yurt dışı inşaat işlerinde gidilen ülkelerin mevzuatları konusunda bilgi eksiklikleri,

✷ Aşırı düşük fiyat tekliflerin kâr marjlarını düşürmesi ve sistemde büyük firmaların varlığının zayıf kalması.

İnşaat işçiliğinde **standart uygulamasına** geçildi

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), Türkiye'de inşaat işçiliği yapanlara belirli bir standart uygulaması getirdi. MYK tarafından Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliği, Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girdi. Tebliğ göre, inşaat işçiliğinin uluslararası sınıflandırma sistemindeki yeri, "Bina inşaatı ve bina dışı sektörlerde nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar" olarak belirlendi. Belgelendirme amacıyla yapılacak ölçme ve değerlendirme, gerekli şartların sağlandığı ölçme ve değerlendirme merkezlerinde yazılı veya sözlü teorik uygulamalı olarak gerçekleştirilecek.

MYK'nın standartlarına göre inşaat işçisi kalıp betonculuk, duvarcılık, sıvacılık işleriyle betonarme demirciliğini bu işlerin ustalarının gözetiminde yapabilecek. Emniyet tedbirlerinde ise iş yerinin uygulamalarına bağlı olacak. Ayrıca mesleki gelişim faaliyetlerine katılacak inşaat işçisi, inşaatta kullanılan araç, gereçler hakkında bilgi edinecek.

Tebliğe göre inşaat işçisinin çalışma ortamı ve iş güvenliğiyle ilgili şu verilere yer verildi:

"İnşaat İşçisi (Seviye 2); inşaatlarda, yeraltında (tünel ve benzeri kapalı alanlarda) ve yüksek yerlerde çalışır. Çalışma ortamı mevsim şartlarına göre aşırı soğuk veya sıcak ve nemli ortamlar olabilir. Çalışma sürecinde kendi meslektaşlarıyla birlikte ve (betonarme demircisi, betoncu, ahşap kalıpçı, sıvacı benzeri gibi) farklı meslek elemanlarıyla işbirliği içinde çalışır.

Mesleğin icrası esnasında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini gerektiren kaza ve yaralanma riskleri bulunmaktadır. Risklerin tamamen ortadan kaldırılamadığı durumlarda ise işveren tarafından sağlanan uygun kişisel koruyucu donanımı kullanarak çalışır."

TELLİOĞLU: "MÜTEAHHİTLİK ANAYASASI GEREKİYOR"

Türkiye'nin deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğunu anımsatan TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Meclis Başkanı ve İMKON Başkanı Tahir Tellioğlu, kentsel dönüşümün sağlıklı ve amacına uygun yapılabilmesi için "Müteahhitlik anayasası olacak" dediği, **"İnşaat Müteahhitleri Mesleği Hizmet Yasası"nın** gerektiğini dile getirdi.

TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Meclis Başkanı ve İnşaat Müteahhitleri Konfederasyonu (İMKON) Başkanı Tahir Tellioğlu, müteahhitlik mesleğinin dünyada belirli bir tanım ve standartla yürütüldüğünü belirterek, Türkiye'de bir tanımın bulunmadığına dikkat çekti. Tellioğlu, Türkiye'de 300 binin üzerinde kişinin müteahhitlik yaptığını, bu kişilerden 100 binin ise meslekle ilgili olmadığını ve bu durumun inşaat sektörüne zarar verdiğini söyledi. Kentsel dönüşümün sağlıklı yapılabilmesi için "Müteahhitlik anayasası olacak" dediği "İnşaat Müteahhitleri Mesleği Hizmet Yasası"nın gerektiğini ifade eden Tellioğlu, TOBB ile İMKON'un hazırladığı taslağın kanunlaşması için çalıştıklarını sözlerine ekledi.

Tellioğlu, "Taslak halinde olan kanunun yasalaşmasıyla deniz kumuyla inşaat yapan, cebini düşünen çürük müteahhitler elenecektir. Kanunla sektör disiplin altına alınacak. Her önüne gelen müteahhitlik yapamayacak" diyerek, sektöre yönelik sorularımızı şöyle yanıtladı:

TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Meclis Başkanı ve İMKON Başkanı Tahir Tellioğlu, "Türkiye'de 300 bin müteahhitin uyması gereken kurallar belirleniyor" dedi.

Yapı müteahhitliğinin faaliyet ve standart kriterlerinin belirlenmesinde ne tür sorunlarla karşılaşılıyor?

Tüm dünyada belirli bir tanım ve standartla yürütülen müteahhitlik mesleğinde, ülkemiz şartlarında faaliyet göstermek kolay ve kontrolsüzdür. Bunun sonucunda, Cumhuriyet tarihinden bugüne kalitesiz büyük bir yapı stokuyla denetimsiz ve kontrolsüz bir müteahhitlik sektörü oluşmuştur. Türkiye bu sebeple acı ve ağır bedeller ödemiş ve son 50 yılda yaşanan depremler nedeniyle 55 bin civarında can ve büyük ekonomik kayıplar meydana gelmiştir.

Bugün ülkemizde, tespit edilen 21 milyon yapı stokunun 1/3'ün depreme dayanıksız yapılar olmasının en başında, sektördeki standartsızlık gelmektedir. Gelecek yüzyıllara taşımayı planladığımız şehir medeniyetleri projelerinin içinde olduğu kentsel dönüşüm ve imarın, aynı anlayışla devam ettirilmesi son derece yanlıştır. Dolayısıyla konuya yönelik çözüm ise müteahhitlik mesleğinin, Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanması ve bu çerçevede sektöre girişin akreditasyona tabi tutularak, kontrol edilmesi sağlanmalıdır.

Kamu, özel ve yurt dışı müteahhitlik hizmetleri olarak, mesleğe giriş standardı oluşturulmalı, sektörün tek çatı altında, çalışma usul ve esasları belirleyen bir kanun çıkarılmalıdır.

Sektörün mesleki idari yapılanmasının oluşturulması için ne yapılmalı?

Sektörde mesleğe giriş, çıkış, etik ve teknik kural, tanımlama, kayıt ve izlenmesinde yetkili ve sorumlu bir makam bulunma-

maktadır. Ayrıca; sektörü temsil eden ve gücünü kamudan alan bir meslek odası yoktur. Aynı kamu kurumları, Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve şehirlerinde aynı konuda farklı uygulamalarla iş ve işlemler yürüttüğünden, farklı sorunlar ve mağduriyetler ortaya çıkmaktadır.

Sektörün etkilendiği kanun ve yönetmeliklerin, aynı konularda; birbirine muhalif ve muallak teknik ve idari kanun maddeleri ihdas etmesi, büyük sorun teşkil etmektedir.

Sektörün idari, teknik ve etik olarak takip edecek ve kayıt altına alacak bir meslek yasası oluşturulmalı, TOBB çatısı altında Türkiye Müteahhitler İcra Meclisi kurulmalıdır. Sektörün etkilendiği kanun ve yönetmelikler incelenmeli, mualif ve muallak maddeler aynı anlamı taşıyan ve aynı sonucu ortaya koyan maddeler halinde ihdas edilmelidir.

Yerel yönetim ve kamu kurumlarının sektöre yönelik aynı tip kanunları uygulama farklılıkları hakkında görüşünüzü alabilir miyiz?

Yasalar aynı olmasına rağmen, belediyeler, yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve imar düzenlemelerine dair iş ve işlemler ile harçlar bakımından, farklı ve keyfi uygulamalar ortaya koymaktadırlar. Bunun yanında, kamu kurum ve kuruluşlarıyla belediyelerin iş ve işlemlerin başlama/bitirme standartları da, farklılık göstermektedir.

İlgili bakanlıklar ve yerel yönetimler tarafından hazırlanan imar planlarının, en az gelecek 100 yıllık projeksiyonla hazırlanmadığı görülmektedir. Mevcut planların da, günübirlik tadilat talepleriyle bozulduğu ve plan hiyerarşisi standartlarının dışına çıktığı bilinmektedir.

Ülkemizde, şehircilik ve yapı stokları alanlarında geçmiş 90 yılın tespiti ve gelecek 100 yılın şehirlerini yeniden dizayn etmek adına yürürlüğe giren Afet ve Kentsel Dönüşüm Yasası'nın, kanun ile yönetmeliklerini uygulama usul ve esaslarının uygulanmasında ortaya çıkan farklılıklar, büyük sorunlar teşkil etmektedir. Özellikle belediyelerin kentsel dönüşüm harç muafiyetine uymamaları gibi.

SGK ve Vergi Kanunu, sektörün yapısal özelliklerine ve günümüz şartlarına uyum sağlamamaktadır. Özellikle, vergisel ve harçsal hesaplama ve tanımlamalarda, kargaşa ve bölgesel farklılıklar bulunmaktadır.

Yasa ve yönetmeliklerin uygulama usul ve esasları, tüm kurum ve kuruluşlarca ve yerel yönetimlerce, şehirlere, bölgelere ve müteahhitlere göre değiştirilmeden, aynı standart ve şartlarda uygulanması için ilgili bakanlıkların kendi alanlarının uygulamalarını belediyeler üzerinde takibini yapmalıdır.

İlgili bakanlıklar ve yerel yönetimler tarafından hazırlanan imar planları, gelecek 100 yıllık nüfus projeksiyonu sosyoekonomik projeler göz önüne alınarak yapılmalıdır. Yapılacak olan imar planlarında, inşaat sektörü temsilcilerinin görüşleri mutlaka alınmalıdır. Şehirlerimizin geleceğini yeniden dizayn edecek olan Kentsel Dönüşüm Yasası uygulamalarında, ada ve bölge bütünlüğü, hatta şehrin tamamı göz önüne alınarak, planlama yapılmalıdır.

SGK ve Vergi Kanunu ile uygulama usul ve yönetmelikleri, Türkiye ekonomisinin, müteahhitlik sektörünün ortaya çıkardığı şartlar doğrultusunda ivedilikle güncellenmelidir. Özellikle, vergisel ve harçsal hesaplama ile tanımlamalar, kargaşa ve bölgesel farklılıklar ortadan kaldırılarak, sektör mağduriyetleri giderilmelidir.

Sektörel vergilendirme, kayıt dışılık ve iş güvenliği müteahhitlik mesleği üzerinde nasıl bir etki yaratıyor?

Sektöre giriş kuralsızlığı, sektöre dair sağlıklı bir envanterin olmaması, sektörün de sağlıklı analizine fırsat vermemiştir. Kamu kuruluşları sektörü vergilendirirken sağlıksız bir alt yapıyla sektöre yaklaşarak yapılan maliyetleri direk ve dolaylı olarak %67'ye yakın vergilendirmiş yine sektöre dair tamamlayıcı taşeronların tanımsızlığı, iş ve iş güvenliği, kayıt dışılık, arsa sahibinin arsa değerinden oluşan gerçek kazancının muallak olması ve devletin hedeflediği vergi rakamlarına ulaşma arzusu açısından sektörü aşırı vergilendirmiştir.

Oysaki, sektörde statükocuların kayıt dışı elde ettiği yıllık imar rantı kazancı sektörde 3/1 oranındaki haksız ve aşırı vergi yükünün 10 katından fazladır. Yine, sektörde alt taşeron konumundakilerin yasal olarak mali kazançları ve iş güvenliğiyle ilgili sorumluluklarının belirsizliği ana yüklenici müteahhitleri büyük sıkıntılara sürüklemektedir.

Yine sektöre giriş disiplinsizliği sektöre dair idari ve yapısal mekanizmalarının olmayışı bu sorunların ana unsurunu oluşturmaktadır. Ayrıca sorunların bir diğer biçimde; gerekli kamu kuruluşlarıyla iletişim kurulamaması, kamunun aldığı kararları bazen kendi başına bazen de sektördeki statükonun kendi menfaatlerine göre dayattığı düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Bu dayatmanın tuhaf biçimde Anadolu müteahhitleri adına yapıldığı iddia edilmekte ancak bu müteahhitleri temsil eden organizasyon ve birliklerin görüşleri alınmamaktadır.

Sektörün 75 milyon ton çimento tüketimi 27 Avrupa ülkesinin toplamına ulaşması sürdürülebilir değildir. Alt yüklenici taşeronlar yeterlilik belgesi, maliye kayıtları ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almış olmaları şartları aranmalı, bu alandaki sorumluluklar müteahhitlerle paylaşılmalıdır.

Ekonominin belkemiği olan 250 alt sektörü taşıyan inşaat sektörünün kriz yaşamaması açısından sektörün içerde yeniden yapılandırarak planlı bir şekilde yurt dışına aktarılması yine paralel bir şekilde yurt dışındaki teminat ve müşavirlik şartlarını iyileştirilmesi ülkemiz ekonomisi açısından kaçınılmaz bir gerçektir. Bu durumun yine ancak, "Müteahhitlik Hizmet Yasası" ile yoluna girmesi mümkün olacaktır.

AYDIN: "MÜTEAHHİTLİK YAŞATILMASI GEREKEN MESLEKTİR"

TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Sektör Meclisi Başkan Yardımcısı ve Anadolu Yapım Müteahhitleri Federasyonu Genel Başkanı Ali Aydın, müteahhitliğin yaşatılması gereken bir meslek olduğunun altını çizerek, **"Müteahhitlik hizmet kanununun bir an önce yasalaşarak bu meslek her önüne gelenin müteahhit olduğu bir alan olmaktan çıkarılmalıdır"** dedi.

TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Sektör Meclisi Başkan Yardımcısı ve Anadolu Yapım Müteahhitleri Federasyonu Genel Başkanı Ali Aydın, müteahhitliğin yaşatılması gereken bir meslek olduğunun altını çizerek, "Müteahhitlik hizmet kanununun bir an önce yasalaşarak bu meslek her önüne gelenin müteahhit olduğu bir alan olmaktan çıkarılmalıdır" dedi.

TOBB Türkiye İnşaat Müteahhitleri Sektör Meclisi Başkan Yardımcısı ve aynı zamanda Anadolu Yapım Müteahhitleri Federasyonu Genel Başkanı Ali Aydın, müteahhitlik mesleğinin önündeki sorunlar çözülürse, Türkiye'de üretim alanında yaklaşık 250 sektörde üretim artışı olacağını dile getirerek, "Dolayısıyla istihdam olur, kalkınma olur, refah olur. Hepimizin bildiği gibi, bir ülkenin imar edilmesi kalkınması demektir" ifadesini kullandı.

Müteahhitlik hizmet kanununun bir an önce yasalaşarak, her önüne gelenin müteahhit olduğu bir alan olmaktan çıkarılması gerektiğine dikkat çeken Aydın, "Bu konuda genel başkan yardımcılığını yaptığım İnşaat Müteahhitleri Konfederasyonu (İMKON) ile genel başkanlığı görevini yaptığım Anadolu Yapım Müteahhitleri Federasyonuyla birlikte müteahhitlerimizin bağlı olduğu sektör meclisinde olduğum TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu'yla birlikte yaptığımız Müteahhitlik Yasa Taslağı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın gündemindedir. Bu yasanın acilen çıkmasını ve bu mesleğe giriş ve işleyişin bir standarda bağlanacağı günü beklemekteyiz" dedi.

"SEKTÖRÜN GÜVEN ENDEKSİNİ YUKARI ÇIKARMALIYIZ"

Aydın, son dönemde vergi idarelerinin özellikle yap-sat müteahhitlerinin arsa karşılığı yapmış olduğu, kat karşılığı bina işlerinin son beş yılını incelemeye aldıklarına dikkat çekerek, açıklamasını şöyle sürdürdü:

"Kat karşılığı sözleşmesi gereği arsa sahiplerinin, müteahhit payına düşen, kat irtifakı üzerinden arsa paylarını, tapu devri işlemiyle bitmiş konut fiyatları üzerinden değerlendirerek, arsa sahibinden %2, müteahhitten %2 olmak üzere, toplamda %4 tapu harcı istemektedir. Arkasından aynı daireyi müteahhit proje üzerinden alıcıya satarken

de, hâlâ konuta dönmenüşmemiş, cins tahsisi yapılmamış, tapu dairesinde kat irtifakı üzerinden yapılan satışların bitmiş konut fiyatıyla değerlendirilerek alıcıdan %2 satıcıdan %2 olmak üzere %4 tapu harcı tahsis edilmesi adaletsiz bir uygulama olmaktadır. Konuta dönüşmemiş gayrimenkulün niteliği tapuda arsa iken, tapu devir hizmetine esas harcı alımında, harcın matrahının arsa değil konut fiyatı olarak esas alınması, konut üretiminde satış üzerinden yaklaşık %8 fazladan gizli vergileme olmaktadır. Bu haksız uygulamadan bir an önce vazgeçilmelidir.

Müteahhit zaten konuta dönüşmeden bu satışın faturasını kesememektedir. Sebebi ise henüz konut olmamasıdır. Ancak müteahhit meskeni aldığında faturasını kesip vergisini ödemektedir. Sırf bu nedenle vergi idaresi geriye dönük tapu idaresinin yapmış olduğu satışa gerçek değeri faturadan harç talep etmemesi gerekir. Kaldı ki, alıcılar da bu durumdan mağdur olacaktır. Müteahhitler inşaat imalatındaki kullandıkları malzemenin tamamını %18 KDV öder, kurumlar vergisinde %20 öder, gelir stopajında %15 vergi öder, ruhsat harcı, yapı harcı, mesken harcı, döner sermaye harcı olmak üzere, arsa temininde noterde başlar, adım attıkları her kurum ve kuruluşta adeta bir kıyıma uğramaktalar. Belediyelerde şerefiye dâhil en az 15 kalemde ödeme yapar. Kanalizasyona bağlanmasına en az üç yıl vardır, daha yapı ruhsatı verilmeden belediye Kaski adına o ücretini alır. Otopark parasını, yol parasını, ağaç parasını alır, ruhsatı öyle verir. Bu haksızlığın acilen önüne geçilmelidir. Aksi takdirde bu meslekte yıllarını vermiş devasa firmaları zor günler beklemektedir. Müteahhitler olarak elbette kazandığımız paranın vergisini ödeyeceğiz ancak bunun bir ölçüsünün olması gerekir. Müteahhitler altın yumurtlayan tavuksa, bu tavuğu kesmemeliyiz. Müteahhitlik yaşatılması gereken meslektir."

Sürdürülen reform niteliğindeki yasal düzenlemelerde, müteahhitlerin kayda alınması, müteahhitlerin sınıflandırılması, çalışanların belgelendirerek eğitimden geçirilmesi, yapı denetim kanununun çıkarılarak yapılmakta olan inşaatların kontrol altına alınması ile iş sağlığı ve iş güvenliği yasalarının çalışma yaşamının ruhuna uygun bir şekilde düzenlenmesine müteahhitler olarak destek verdiklerini vurgulayan Aydın, "Bunun en büyük nedeni ise mesleğimizin güven endeksinin yukarı çıkması, ülkemize, insanımıza yakışan eserlerin yapılması ve insan yaşamına verilen değerdir" ifadesini kullandı.

Türk Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Dünya Ölçeğinde

Müteahhitlik hizmetleri sektörünün önde gelen yayınlarından Engineering News Record (ENR) Dergisi'nin, bir yıl içerisinde üstlenilen projelerin toplam bedeli üzerinden her yıl belirlediği dünyanın en büyük 225 müteahhitlik firmasını gösteren listede Türkiye 2003 yılında sadece sekiz müteahhitlik firmasıyla yer alırken, 2012 yılında bu sayı 33 müteahhitlik firmasına yükseldi. Söz konusu liste 2013 yılından itibaren 250 firma olarak güncellendi. Müteahhitlik firmalarının uluslararası pazarlarda 2012 yılı faaliyetlerine göre hazırlanan ENR Top 250 Listesi'nde de ilk 100 firma arasında beş Türk firması yer aldı. Liste genelinde ise 38 Türk firması, ilk 225 arasında ise 34 Türk firması bulunuyor.

2014 yılında ENR Top 250 Listesi'nde 42 Türk firması yer alıyor. Listede yer alan Türk müteahhitlik firmalarının uluslararası pazarlarda elde ettikleri gelirler 20,4 milyar dolar olarak belirtiliyor. Böylece, Türk müteahhitlik firmaları, gelirlerini bir önceki döneme göre %21,4 oranında artırdığı görülüyor.